

Горбач Є.

[ЛИСТ-АНКЕТА ЗІ СПОГАДАМИ ПРО НАВЧАННЯ]

Вельмишановному

Б. С. Бутник-Сіверському

Художник Горбач Е. А.

відповідаю на Ваші запитання.

1. Народився 1901 року Лютого 22 дня (по ст. стилю).

2. Соціальне походження – селянин.

3. В 1917 році м. Борзна на Чернігівщині відкрились рисувальні класи під керівництвом викладача місцевої Гімназії художника Лазарчука Андроніка Григоровича³. Я відвідував класи біля року. Вчилися тут всі, хто хотів малювати; учні гімназії та Вищої початкової школи, службовці місцевих установ та вчителі початкових шкіл. Середовище було хороше. Люди приходили з певною метою.

Було утворено дві групи, більше підготовлених та менше. Лазарчук А. Г. був хорошою людиною і прекрасним викладачем-педагогом. Поставить, бувало, якусь річ для малювання, а після закінчення сеансу забере і пропонує те ж саме намалювати по пам'яті. Такий метод надзвичайно користний для розвитку пам'яті. Дуже часто говорив нам, під час роботи над малюнком: «Не тушуйте, а прорисовуйте форму, і тушовка у вас сама собою з'явиться». Від того пройшло багато років, а проте, перше ніж взятись за олівець, я й зараз пригадую його слова, як якусь дорогоцінну перлину.

4. В 1922 році Київська Академія Мистецтва була напередодні реорганізації та перебудови, що остаточно закріпилось під назвою Художнього Інституту. В ці бурхливі часи на ідеологічному фронті образотворчого мистецтва існували індивідуальні майстерні професорів – Кричевського Ф. Г., Кричевського В. Г., Бойчука М. Л., Меллера В. Г., Крамаренка, Богомазова, Сагайдачного (скульптура). Кожна майстерня мала певний напрямок, який, більш чи менш, відхилявся від реалістичної трактовки образу.

Мені, як новому студенту, не відвідавшого спокуси лівого мистецтва західніх шкіл, сподобались цілком приємні реалістичні роботи в Майстерні професора Кричевського Ф., і я став його учнем. З приїздом до Києва Врони І. І. на посаду директора Інституту, утвореного на базі Академії Мистецтва, приходилось познайомитись (згідно програми) з методою та напрямком кожного професора, але ж в основному я більш всього перебував у майстерні Кричевського Ф. Кричевський Ф. Г. дуже добре вів свою справу викладання живопису, виховання індивідуальних здібностей кожного студента, наполягаючи на здобутті професійної майстерності. Частенько свою, власну, роботу він приносив до майстерні, і вона надовго там залишалась, нагадуючи весь час нам, до яких вершин майстерності треба було прямувати.

Якщо студент відхилявся в бік від реалістичної трактовки об'єкту, то Кричевський Ф. Г. говорив: «Ви навчіться зображувати природу так, як ви її спостерігаєте, щоб придбати певну основу – виучку, а потім робіть, як захочете». Це була надзвичайно цінна предосторога для тих, кому після приходилось перебудовуватись для повноцінних творів соціалістичного реалізму. Хорошими викладачами були по живопису професор Крамаренко Л. Ю. та по рисунку Берештейн⁴.

5. У м. Запоріжжі я працював над контрольною роботою перед закінченням інститута в 1927–28 учб. році.

6. В Київській Кіно-студії художніх та технічних фільмів я працював з 1931 до 1939 року. Спочатку художником мультиплікатором. Над чималою кількістю медичних наукових та військових фільмів. Потім, по мірі знайомства зі специфікою кіномистецтва, почав працю над рисувальним ігровим дитячим фільмом. Разом з худ. Гуецьким⁵ ми випустили перший на Україні фільм ігрового мультиплікату під назвою

«Тук-Тук та його товариш Жук» за сценарієм Донченко⁶. Самостійно працював над фільмом «Жук в зоопарку». Активну участь брав в оформленні фільмів «Лісова угода» (кольоровий фільм), «На льдині» (про героїв Папанінців). Фільми ці користувались великим успіхом, а проте вони мене не задовольняли. Тому що живопису ніщо замінити не могло, і я весь час, іноді з недогрузкою, але, все ж таки, писав і малював.

7. Сюжетна картина «Обшук Шевченка Т. Г. в Орський фортеці» до війни весь час перебувала в Київському музеї Шевченка Т. Г. Тепер її доля невідома, так само, як двох пейзажів «Перший сніг» та «Після дощу».

8. Про роботу на Кіно-студії рецензії та фото було вміщені в газетах – «Молодий більшовик» та «Пролетарська Правда», та ще в якомусь французькому часопису.

10. Після війни працював над пейзажем – «Лісове озеро» та інш. Перше знаходиться в ЦеКа спілки «Лісосклова».

Портрет партизана – командир загону – для партизанської виставки.

«Механічний цех зав. "Більшовик"» для Історичного музею в Києві.

До виставки 30-х роковин Жовтня готую три пейзажи та картину –

«М. В. Фрунзе на Сиваші з провідником».

1. Портрет надсилаю, якщо він годиться, а фото з робіт, на превеликий жаль, не маю змоги зараз зробити.

З пошаною до Вас

і пробаченням

Худ. Е. Горбач

Київ. 2.7.47 року.

Горбач Евгений Андреевич

Автобіографія

Родився в 1901 г. в селі Шаповаловка Борзенского уезда Черниговской губ. На 8-м году своей жизни остался круглым сиротой. Учился в Борзенской приходской школе. Окончил высшее начальное училище и школу садоводства. В школьные годы имел хорошие отметки по рисованию. Наряду с этим учился в рисовальных классах под руководством местного художника Лазарчука А. Г.

В 1921–1922 учебном году, после трехдневного испытания, был зачислен студентом Киевской академии художеств, переименованной, впоследствии, в Киевский Художественный институт. В занятиях был перерыв по причине ухода в Красную Армию.

В 1923–24 году, по возвращении, продолжал занятия на живописном факультете и окончил Институт в 1929 году, получил звание художника станковой живописи.

Будучи студентом 4-го курса, участвовал в выставке АРМУ в г. Киеве – «Портрет девушки под деревом», «Пейзаж в с. Шишенки». Контрольную работу выполнил в Запорожском театре «Металлист», где написал 2 картины, разм. 3×1,5 м каждая на тему: «1805 год в Запорожьи», «1917 год в Запорожьи». Там же написал большой портрет т. Сталина И. В. для Областной Партийной Конференции. На эти работы ушло 10 месяцев. На протяжении этого времени руководил кружками ИЗО и писал этюды с Днепровского строительства.

Возвратившись в Киев, поступил художником в киностудию художественных фильмов.

После года работы, по призыву был мобилизован в ряды Красной Армии в роту одногодичников.

В 1931 г., осенью, по демобилизации, возвратился в киностудию. Работал по изготовлению заказов и декораций к детским фильмам, был отмечен в местной прессе «Молодий більшовик», «Комсомолец України» за 1939 г.

По живописи работы не прекращал, но выставляться начал с 1937 г., принимая участие на следующих выставках:

1) Выставка этюдов Укр. и Молдавии в 1937 г.

Пейзажи: 1) «Могила в степах», 2) «Осенний мотив» (приобр. Зак. Ком).

2) Осенняя выставка работ худ. г. Киева 1938–39 г.

1) «Первый снег» (приобр. Закуп. Ком). 2) «После грозы». 3) «Вечер».

3) Юбилейная выставка Шевченко Т. Г. 1939–1940 г.

Сложная композиция на тему: «Обыск Шевченко Т. Г. в Орской крепости» (приобр. для Киевск. музея им. Шевченко Т. Г.).

На выставку «Ленин–Сталин–Украина» Художественной Комиссией был утвержден эскиз: «Тов. Фрунзе на Перекопе».

В годы Отечественной войны был призван Военкоматом в кач. инструктора Стрелкового дела для подготовки боевых резервов Красной Армии и существенных работ по живописи сделать не удалось.

Сейчас, по возвращении в Киев, работаю над двумя эскизами на темы из Отечественной войны.

Сентябрь 1944 г. (€ 5 репрод. в СРХУ).

Додаткові матеріали:

1) В яких був групах – АРМУ, 1928, Київ.

2) Участь у виставках: Київ 1928, 1937, 1939, 1940.

3) Роботи в обл. монум. живоп. «Запоріжжя – клуб металістів».

4) Участь в пед. роботі «Київдитвидав гурток изд».

1929. Декор. Пано «1905 рік на Запоріжжі», «1917 рік на Запоріжжі» /знаходиться/ м. Запоріжжя «Металіст».

1937. Пейзажі: «Могила в степах», «Осінній мотив».

1938. Пейзажі: «Перший сніг», «Вечір», «Після бурі».

1940. Картина: «Обшук Шевченка в Орській кріпості», Київ, Музей Шевч.

1945. «Портрет командира партизан», Київ, музей «Партизани України».

1946. «Лісове озеро», Київ, Спілка лісовиків, Київ, Істор. музей.

Б. Бутник-Сіверський

Горбач Євген Андрієвич (живописець), народ. 22 лютого 1901 р. (ст. ст.) в с. Шаповалівка, Борзенського р-ну на Чернігівщині, в родині селянина.

Закінчив Борзенську початкову та вищу початкову школу, потім вчився в школі садівництва.

Першу мистецьку освіту одержав в рисувальних класах, організованих в м. Борзна місцевим учителем гімназії худ. А. Г. Лазарчуком, після чого, 1921 р., вступив до Київської Академії мистецтв, де вчився в майстерні худ. Ф. Г. Кричевського. 1922 р. відбував військову службу в Червоній Армії, звідки повернувся 1923 р. і продовжував навчання вже на живописному факультеті Київського художнього інституту під керівництвом проф. Ф. Г. Кричевського, Крамаренка та Бернштейна. 1929 р. закінчив інститут з званням художника станкового живопису.

Творчу діяльність почав ще під час навчання в інституті, працюючи переважно над пейзажем і портретом. 1928 р., студентом 4-го курсу, брав участь у виставці АРМУ (Київ) роботами: «Портрет дівчини під деревом» та «Пейзаж в с. Шишаки», а 1929 р., по закінченні інституту, працював на практиці в Запорізькому театрі «Металіст», для якого написав два історичні полотна – «1905 р. на Запоріжжі» і «1917 р. на Запоріжжі» розміром 300×150 см, продиктовані габаритами театрального приміщення. Там же написав великий портрет Й. В. Сталіна для обласної Партиїної Конференції, а також індустріальні етюди Дніпробуду. Одночасно керував робітничими гуртками ІЗО. 1931–1939 р. працював художником в Київській кіностудії спочатку над оформленням наукових, медичних та військових фільмів, потім перейшов до дитячих мультиплікаційних, як «Тук-тук та його товариш Жук» (виконав спільно з худ. Гуєцьким) та «Жук в зоопарку», а також брав участь в оформленні фільмів «Лісова угода» і «На льдині».

Незважаючи на високу оцінку його роботи в кіно, ця форма мистецької діяльності його не задовольняє, і він все більше уваги віддає живопису. 1937 р. працює над етюдами і деякі з них («Могила в степу», «Осінній мотив») експонує на Київській художній виставці, 1938 р. пише картини-пейзажі: «Перший сніг», «Після Грози», «Вечір», які також експонує на етюдній виставці, а 1939 р. закінчив велику історичну картину «Обшук Т. Г. Шевченка в Орській кріпості», якою брав участь у республіканській ювілейній Шевченківській виставці. Картина була придбана музеєм Т. Г. Шевченка в Києві.

Того ж року кидає роботу в кіностудії і цілком переходить до станкового живопису. В наступні роки працює над картиною «Тов. Фрунзе на Перекопі», ескіз якої стверджено художньою комісією до експозиції на виставку «Ленін–Сталін–Україна» 1941 р.

Мобілізований 1941 р. до Червоної Армії, довгий час живописом не займався. 1944 р., повернувшись до Києва, працює над ескізами картин на теми Вітчизняної війни, пише портрет командира партизан для постійної партизанської виставки, а також картини: «Лісове озеро» для ЦК спілки «Лісосплав» та «Механічний цех заводу “Більшовик”» для Київського історичного музею, але основною його роботою цього часу є історична картина «М. В. Фрунзе на Сиваші з провідниками», почата ним ще до Вітчизняної війни.

Участь у виставках: 1928. 1) Виставка АРМУ. Київ. 1. Портрет дівчини під деревом. Олія; 2. Пейзаж в с. Шишаки. Олія; 1937. 2) Виставка етюдів України та Молдавії. Київ; 3–4. Етюди. Олія; 1938. 3) Осіння виставка робіт художників м. Києва: Київ; 5. Перший сніг. Олія; 6. Після грози. Олія; 7. Вечір. Олія; 1939. Республіканська ювілейна Шевченківська виставка. Київ. 8. Обшук Т. Г. Шевченка в Орській кріпості. Олія; 1947.5.IX українська художня виставка. Київ. 9. Весна на Дніпрі.

Бібліографія: «Радянське кіно». К. 1936, № 11, ст. 47; 1937, № 3, ст. 47; Виставка етюдів України та Молдавії. Каталог. К. 1937, ст. 11; Осіння виставка робіт художників м. Києва. Каталог. К. 1938, ст. 9; Республіканська ювілейна шевченківська виставка: Каталог. К. 1939, ст. 129.

¹ У 1920-х роках назву Української академії мистецтва двічі змінювали: 1922 року академію перейменували на Київський інститут пластичних мистецтв, а 1924 року, після об'єднання з Київським архітектурним інститутом, вона дістала назву Київський художній інститут.

² Вихованці Української академії мистецтва, твори яких були представлені на виставці і в каталозі: І. Беклемішева, О. Бізюков, Білкіна, Т. Бойчук, В. Вейланд, Д. Власюк, К. Гвоздик, Є. Горбач, С. Григор'єв, Л. Гриценко, В. Громов, О. Гурська – Калачова (Крюкова), П. Дейнека, К. Єлева, С. Єржиківський, І. Жданко, А. Іванова, І. Клименко, П. Кодьєв, В. Костецький, О. Куко, В. Лимаренко, О. Мізін, І. Міщенко, О. Мордань, Т. Неллінгер, В. Овчинников, О. Павленко, І. Падалка, М. Попенко-Коханий, І. Портнов, Г. Пустовійт, М. Рокицький, П. Сабодиш, М. Савченко-Більський, Б. Сандомирська, Ю. Садиленко, В. Седляр, О. Сиротенко, П. Стовбуненко, Г. Хижняк, В. Чалієнко, Д. Шавикін, Е. Шехтман, М. Юнак, М. Юрченко, М. Янчук.

³ Лазарчук Андроник Григорович (1870–1934) – український художник, педагог, культурний діяч. Майстер побутових картин, пейзажів та портретів.

⁴ Бернштейн Михайло Давидович (1875–1960) – російський радянський живописець, графік і викладач. У 1916–1924 роках викладав у художній школі в м. Житомирі, у 1924–1932 роках – у Київському художньому інституті.

⁵ Гуецький Семен Натанович (Симха Нусенович, Сімка Нусенович; 1902–1974) – український живописець.

⁶ Донченко Олександр Васильович (Олесь Донченко; 1902–1954) – український дитячий письменник, поет і сценарист.

Підготувала до друку Оксана Сторчай